

CAPUT X.

De morbis oculorum.

MORBOS oculorum tanta cum diligentia tractarunt scriptores, ut supervacuum fere habeam de illis quidquam dicere. Ex veteribus in primis Celsus (a), ex recentioribus Vopiscus Fortunatus Plempius (b), accuratissime eos enumerarunt & distinxerunt. Et ille quidem Graecos auctores tam Medicos quam Chirurgos habuit, quorum opera ad nos non pervenerunt, ex quibus maximo usus iudicio medicamenta quam plurima aptissima selegit; hic vero nova insuper inventa usibus Medicis accommodavit. Histamen adjungi velim librum a duobus summis Geometris, junctis operis, conscriptum; in quo ea, quae ad visum pertinent, plane & dilucide exponuntur (c). Lectu etiam dignissima sunt, quae de hac materia differuit Medicus *Edinburgensis*, jam alias a Me laudatus, Porterfieldius (d).

M I-

(a) Lib. vi. cap. 6.

(b) *Ophthalmogr.* Lovanii, MDCLIX.(c) *A compleat System of opticks*, by Robert Smith, LL. D. with an *Essay upon distinct and indistinct vision*, by James Furin, M. D. Cambridge, MDCCXXXVIII.(d) Vid. *Medical Essays*, published at Edinburgh, Vol. III. pag. 160. & Vol. IV. pag. 124.

MIRI igitur fat erit de ingentibus quibusdam vitiis, quorum natura vulgo non satis perfecta fuit, quaedam monuisse.

S E C T I O I.

De gutta serena.

AFFECTUS gravissimus simul & difficillimus is est, quem *ἀραιότητα* Graeci, sequioris aevi Medici Latini barbara voce *guttam serenam* appellant. Hic ex variis causis nascitur, quarum communissima est arteriarum, quae tunicam *retiformem* dictam perreptant, a sanguine viscidioris per gradus facta obstructio. Ab ea enim evenit, ut lucis radii, qui rerum imagines in oculi fundo depingunt, in dilatatos hosce sanguinis canaliculos sine effectu incidant; unde visus pro ratione damni aut imminuitur, aut penitus perit. Hunc etiam morbum interdum facit nervorum, ex quibus contexta est haec oculi tunica, resolutio; quippe quae tollit quadantenus eorum sensum, unde lucis corpusculis non ea vi impellantur, ut ad cerebrum res objectas transferre possint. Ipsius denique nervi optici, sive ab humore glutinoso effuso, sive duro tumore ibi nato, compressionem, antequam is a *thalamis* suis dictis exiret in oculos, hujusmodi caecitatem afferre observavi. Id autem spi-
ri-

rituum animalium ad cerebrum meatum intercludendo efficitur.

TOT casibus etiam in uno morbo patent oculi, qui ad usum simul & dulcedinem vitae plurimum conferunt. Quibus igitur modis hos tueri oporteat, jam dispiciendum est.

IN PRIMIS autem mala haec internoscere, & quatenam in singulis signa spem aut metum ostendant, scire expedit.

CANALICULORUM igitur sanguine viscido oppletorum indicium est gradatim superveniens pupillae dilatatio. Haec enim naturae sponte fit, ut incommodum, quod multis lucidis radiis in arteriolas, loco nervosarum fibrillarum, impingentibus visus patitur, solito majore horum numero pensetur. Hinc nervorum resolutio, quae derepente saepe fit, istam dilatationem vix ita patefacit. Effusus vero in ipsum nervum humor, aut sensim agnatus ibi tumor, ampliorem pupillam propter dictam rationem comitem habet.

VIX ulla igitur medicina hos periculo subtrahit, quibus naturalem suam angustiam tuetur pupilla. Idem quoque de iis dicendum est, quibus visum ademit morbus; qualis est intra cranium genitus humor, aut tumor, ipse insanabilis. Qui enim levamen recipere poterit aut subita nervorum debilitas, aut humor, tumorve, propter locum, quem tenet, indissolubilis? Sola igitur, quam primo loco posui, caecitas hujusmodi medicabilis est. Nisi in illa, quam fecit tunicae retiformis resolu-

lutio, spes aliqua salutis per ea forsitan effulgeat, quae nervorum resolutioni conveniunt; quorum praecipua sunt aromatica, e ferro parata medicamina, & *gummi foetida*.

QUIBUS autem modis curationem aggredi oporteat, jam proxime dicendum est.

ET viis quidem quibuscunque tollendam esse istam canalium oppletionem, & emendandum sanguinis lentorem, manifestum est. Sanguinem igitur primo, tum e brachio, tum e vena jugulari, detrahere oportet, & vicibus quidem pro morbi ratione iteratis. Neque inutiles sunt cucurbitulae sub ipso occipitio, factis profundis incisuris, collocatae; ut hac via ex cerebri sinibus, qui *laterales* dicuntur, cruor emittatur. Cathartica etiam dare, ex iis praecipue, quae crassos humores expurgant, necessarium est. Cum autem nihil ad incidendos, & foras pellendos, tenaces & viscidos humores hydrargyro valentius reperia-
tur, *mercurium sexies sublimatum* aliis purgantibus adjungere, vel potius, hoc per se assumpto, post paucas horas lene aliquod catharticum propinare, commodissimum erit.

ET haec quidem, incipiente jam & recenti malo, saepe satis ad votum cedunt; inveterascens autem morbus potentius auxilium desiderat, copiosam nimirum medicamenti hujus ope, parva copia & brevibus intervallis per os sumpti, factam salivae irritationem. Singulare enim & eximium pondus, quo pollet metallicus hic liquor; uti & natura ejus,

H

qua

qua in minutissima corpuscula facile separabilis est; faciunt, ut intimos quosque corporis recessus fubeat ac penetret, haerentesque in his fordes abstergat, &, quacunque datur porta, foras ejiciat.

Hoc Ego usus experimento, dum juvenis adhuc medicinam facerem, pauperibus primum in nosocomio, deinde & aliis, visum vitaeque solamen reddidi; laudantibus Medicis, qui ad id usque tempus malum hoc, cum invaluerat, immedicabile esse putarant. Consilium autem rei hujus periculum faciendi ideo cepi, quod ex optices scientia didiceram, corpuscula quaedam in humore oculi, *aqueo* dicto, natantia, morbi hujus causam esse (quae vulgus erat opinio) non posse; utpote quae ob nimiam viciniam imaginem sui in oculi fundo delineare nequeant. Alia igitur causa quaerenda fuit: quam an veram repererim necne, penes rerum mathematicarum peritos judicium esto. Mihi profecto, quantum ad medicinam recte faciendam conferat vera mathesis, hoc invento illustre documentum dari videtur.

S E C T I O II.

De suffusione live cataracta.

NON parvum vitae taedium affert visus defectus, Graecis *γλαύκωμα*, Latinis veteribus
suff-

Suffusio, recentioribus *cataracta* dictus. Is est quaedam humoris crystallini obscuritas, qui ex pellucido in glaucum colorem plerumque mutatur; unde lucis radii transitus ad fundum oculi prohibetur.

EXISTIMARANT omnis aevi Medici caecitatem hanc originem trahere a membrana quadam, praeter naturam hic concrecente, quae veli instar humori crystallino obtenderetur; visumque restitui, hac membranula acu depressa. At nostro demum saeculo patuit error iste. Dissectis enim post mortem tam oculis illorum, qui hoc vitio affecti nunquam dictam curationem experti fuerant; quam aliorum, quibus illa *εργαστορις* bene cesserat: nulla apparente membranula, compertum est, ariditatem, duritiem, & opacitatem pellucidi istius & globosi humoris morbum hunc generasse (a).

RETICENDUM autem non est, deprensam fuisse aliquando, sed rarissime, manu Chirurgi veram membranulam (b). Hoc nuper docuit peritissimi apud nos Anatomici & Medici, Thomae Lawrence, solertia; qui tegumentum quoddam membranaceum pupillae obductum ex infantis corpore, cera etiam liquidissima repletis arteriis id perreptantibus, Mihi ostendit

(a) Vid. *Antoine Maitre-Jean, Traité des maladies de l'oeil. A Troyes, MDCCVII.*

(b) Vid. *Histoire & memoires de l'Academie Royale des sciences. A Paris, MDCCVIII.*

dit. Hinc itaque didici, etiamsi certissimum sit ipsum crystallinum humorem in longe plurimis hujusmodi casibus acu Chirurghi loco suo dimoveri; posse tamen interdum fieri, ut membranula quaedam deprimatur, quae infortunio aliquo ariditatem forte contraxerat.

SOLA igitur Chirurghi expertissimi manus hic opus est. Suffusionis autem quaedam maturitas expectanda est, rerumque circumstantium habenda ratio; ex quibus, an satis opportunus curationi sit oculis, dignosci queat.

S E C T I O I I I .

De albugine oculi.

H A U D leve malum quoque est oculi albugo, a qua plus minusve laeditur visus, prout majorem minoremve tunicae corneae portionem coloci, quo pellucida est, vitium hoc occupaverit. Interdum enim in extima tantum hujus membranae facie sedem figit; interdum parti interiori, nunc altius, nunc minus profunde inhaeret.

O R I T U R autem ut plurimum ex inflammationibus, effuso inter tunicae hujus membranas humore; & maxime quidem in variolis, suppurantibus hic loci morbi pustulis.

D U O B U S ipse modis istud lucis impedimentum amovendum curavi, altero in exteriori,
al-

altero in interiori malo usus. In priori casu pulverem hujusmodi adhibui. *Vitrum commune* mortario impositum in pollinem tenuissimum terebatur, qui *sacchari canti albi* pari portione commistus, multo labore super marmor laevigabatur. Pulvisculi hujus aliquantulum, in oculum ope calami indies immissum, vi sua incidendi paulatim maculam abstergit & abradit. Alter, quem dixi, modus labeculam hanc tollendi is est, ut solers & cautus Chirurgus illam scalpello gradatim & quotidie excidat; ex lamellis enim sibi superincumbentibus conficitur haec tunica, crassa & firma fatis, quae particulas aliquot abscindi patiat. Pulveris istius ocularii usu multos sanatos vidi; corneae vero resectionem semel tantum, aut bis, felici cum eventu expertus sum. Sed satius est anceps remedium experiri, quam nullum.

Odorum vires.

DE reliquis sensibus vix quidquam magni momenti occurrit, quod proponam; paucis quibusdam, quae ad *olfactum* pertinent, exceptis. Cum quotidie enim magnam odorum vim tam ad laedendum, quam juvandum, corpus nostrum experiamur; de hisce quaedam breviter saltem dicere non erit inutile.

ET primum quidem vis horum nociva in morbis, qui contagione serpunt, inferendis fatis manifesto se prodit. Humorem enim subtilissimum, ex impuro & jam corrupto cor-

pore prodeuntem, spiritu attractum sanum habitum inficere, minime dubitari potest. Quin & saepissime hinc caput doloribus tentari, & stomacho, vitiata saliva, nauseam concitari nemo non sentit. Contra autem vires nostras plurimis in casibus maxime reficere res odoriferas notissimum est. Idque fit, aut excitatis, quum oppressi erant, spiritibus animalibus; aut recreatis per res ejusmodi, quae tenuem fumum naturae gratum & amicum emittunt, naribus admotas. Sunt enim quasi spirituum animalium pabulum hujus generis corpuscula.

OMNIUM autem, quae haecenus innotuere, corporum odoriferorum valentissima sunt *spiritus & sales volatiles* dicti, vi ignis ex animalium partibus elicit; hisce proximae animales illae glandulae, quae *castoreum, moschus, & zibethum*, appellantur. At illud fortassis jure mirum videatur, quod non omnia omnibus aequae conveniunt hujusmodi corpora. Multos enim mirifice reficiunt *moschus & zibethum*: cum alios videmus, quos pessundat fere, & aegritudine cum animi deliquio turbat, horum fragrantia; quos tamen recreat *virosum castoreum, & asa foetida*. Id discrimen, ut opinor, facit dissimilis inter eos fluidi liquoris, qui nervos irrigat, habitudo; Natura ipsa, quaenam singulis aut profutura essent, aut nocitura, monstrante. Neque ullus dubito, quin sensum harum rerum efficaciae nervorum humor menti impertiat. Ita nimirum sapienter simul & benigne fabricam nostram instruxit Supremus

mus rerum Conditor; ut, quae salutaria sunt ad vitam, aut ad sobolem propagandam necessaria, sint simul jucunda, & cum sensuum voluptatibus conjuncta. In hisce tamen omnibus modum semper servare oportet, ne voluptatis illecebrae in noxam & detrimentum tum animi tum corporis cedant.

